

Три слова за носене на кръста

автор: Св. Теофан Затворник

"А мене да ми не дава Господ да се хваля, освен с кръста на Господа нашего Иисуса Христа" говори св. Апостол Павел (Гал. 6, 14).

Как е дошъл светият Апостол до такова разположение, че с нищо друго да не се хвали, освен с кръста Христов! Всеки кръст е скръб, притеснения, унижение, как тогава да се хвали с него? Ето че Апостол Павел се хвали с него, а заедно с него и всички Апостоли, а след тях и всички други кръстоносци. Защо се получава така? Защото богомъдрите мъже са предвидяли голямото значение на кръста, ценели го високо и се хвалели, че са се удостоили да го носят. Те виждали в него вместо притеснения - простор, вместо скръб - приятност, вместо унижение - превъзходство, вместо безчестие - слава, и се хвалели с него както се хвали някой с великолепно украшение или отличие.

О, кога ли Господ ще дари и нас с такова разбиране и разположение, за да разберем и почувстваме силата на кръста и да започнем да се хвалим с него.

Ето едно кратко, общо обяснение за значението на кръста. Господ извърши нашето спасение чрез Своята смърт на кръста, на кръста Той разкъса ръкописите на нашите грехове, чрез кръста ни примири с Бога Отца, чрез кръста свали над нас благодатни дарове и всички небесни благословения. Такава е същността на кръста Господен. Всеки от нас може да стане участник в неговата спасителна сила единствено чрез своя собствен кръст. Собственият кръст на всеки от нас като се съедини с Христовия кръст пренася силата и действието му върху нас и става канал по който от кръста Христов се прелива върху нас "всяко добро даване и всеки съвършен дар". От това се вижда, че нашите собствени кръстове са толкова необходими в делото на нашето спасение, колкото е необходим и кръста Христов. Вие не ще намерите нито един спасен, който да не е бил кръстоносец. По тази причина всеки от нас е отрупан с кръстове от всички страни, за да не се затрудни в търсене на кръстоносенето и да не бъде далеч от спасителната сила на кръста Христов. Може да се каже и така: огледай се .. около себе си, забележи своя кръст, понеси го както следва, съединен с кръста Христов, и ще се спасиш.

Иска или не, всеки носи своя кръст, и то кръст често не обикновен, а сложен, но не всеки гледа на него чрез кръста Христов, не всеки го обръща за изграждане на своето спасение и затова не за всеки кръста се оказва спасителен. Да разгледаме всички възможни кръстове и да разберем как следва да се носи всеки един от тях, за да бъде той сила за спасение.

Кръстовете са много, но по вид са три: първият вид са кръстове ВЪНШНИ, състоящи се от скърби и беди и въобще от горчивата участ на земното съществуване. Вторият вид са ВЪТРЕШНИ кръстове, които се раждат от борбата със страстите и похотите заради добродетели. Третият вид кръстове са ДУХОВНО БЛАГОДАТНИ, представляващи съвършена преданост на волята Божия.

Сега ще ви кажа няколко думи за външните кръстове. Те са най-много, най-сложни и разнообразни. Разхвърляни са по всички наши пътища и се срещат почти на всяка крачка. Тук се отнасят: скърбите, бедите, нещастията, загубата на близки, неуспехи в службата, всякакъв род лишения и загуби, семейни неприятности, неблагоприятност във външни отношения, оскърбления, обиди, клевети и въобще участ земна, у всекиго повече или по-малка тежка. Кой няма някой от тези кръстове? И не е възможно да няма. Не ни избавят от тях ни знатност, ни богатство, ни слава или земно величие. Те са сраснали с нашето земно пребиваване от минутата, когато се е заключил земният рай и няма да изчезнат, докато не се отвори небесния рай. Ако искаш тези кръстове да ти бъдат за спасение, употреби ги според Божието намерение за смисъла им по отношение на човека изобщо и към себе си в частност. Защо така е наредил Господ, че на земята няма никой без скърби и тежести? - **За да не забравя човек, че е изгнаник и да живее на земята не като жител в родната си страна, а като странник, като чужденец в чужда страна и да търси връщане в своето истинско отечество.** Щом човекът съгрешил, веднага бил изгонен от рая и вън от него бил отрупан със скърби, лишения и всякакъв вид неудобства, за да помни, че той не е на своето място, че стои под наказание и да се погрижи да търси помилване и възвръщане в своя чин.

Затова като виждаш скърби, нещастия и сълзи, не се учудвай, и като ги търпиш, не роптай! На престъпника и непослушника не подобава пълно благоденствие и щастие. Приеми това със сърцето си и благодушно понасяй своята съдба.

Ще попиташ - защо на мене повече, а на други - по-малко? Защо на мене толкова беди, а на други почти във всичко щастие? Аз се разкъсвам от скръб, а друг се утешава. Щом това е обща участ, би трябвало да се раздава на всички без изключение. Та точно така се и раздава. Поогледай се и ще видиш. На теб днес ти е тежко, а другиму е било вчера или утре ще му бъде тежко, сега нему Господ позволява да си отдъхне. Защо гледаш на часовете и дните? Гледай на целия живот, от началото до края и ще видиш че на всеки е било тежко и дори твърде тежко. Намери, кой ликува през целия си живот? Често дори и царете не спят нощем от сърдечна мъка. На тебе ти е тежко сега, а нима преди това не си имал радостни дни? Ще даде Бог и ще имаш. Потърпи малко. Ще се изясни и над теб небето. В живота както и в природата дните биват ту светли, ту мрачни. Бивало ли е някога буреносни облаци да не отминат? И има ли някой на света който да мисли по този начин? Не мисли и ти така за своята скръб и ще се утетиш с надежда.

На теб ти е тежко. Но дали това е случайно, без причина? Преклони малко главата си и си спомни, че има Господ, който бащински се грижи и не сменя очите Си от теб. Ако те е постигнала скръб, то е само с Негово съгласие и воля. Никой освен Него не ти го е изпратил. А Той знае много точно какво, кому, кога и как да изпрати и когато изпраща, върши го за добро на този, комуто предстои скръб. Огледай се и ще видиш добрите Божии намерения за теб в постигналата те скръб или някакъв грях иска да очисти Господ, или да те отклони от греховно дело, или да те запази с по-малка скръб от по-голяма, или да ти даде случай да покажеш търпение и вяроност пред Него, за да може след това да прояви над теб славата на Своето милосърдие. Нещо от това непременно идва към теб. Открий какво именно и го постави като пластир на своята рана и така ще успокоиш нейната пареща балка. Ако обаче не успееш да видиш ясно какво именно иска да ти даде Господ чрез постигналата те скръб, утвърди в сърцето си вярата, че всичко е от Господа и че всичко, което идва от Господа е за наше добро, като повтаряш на колебаещата се душа: така е Богу угодно. Търпи! Когато Той наказва, той е Негов син!

Най-вече спри вниманието си на своето нравствено състояние и на вечната съдба. Ако си грешен, какъвто наистина си в действителност, радвай се, че е дошъл огънят на скръбта, който ще изгори греховете ти. Принеси се в другия живот. Застани пред съда. Вгледай се във вечния огън подготвен за грешниците. От там погледни на своята скръб. Ако

трябва да бъдеш осъден за ада, какви ли нещастия не би пожелал да изтърпиш тук, само да не попаднеш под това осъждане. Ще пожелаеш всеки ден да бъдеш рязан и горен, отколкото да попаднеш в тези неописуеми и непрестанни мъки. Не е ли по-добре, за да избегнем геенската мъка, да потърпим сега тези не така големи скърби? Казвай си: поради моите грехове са ми изпратени тези удари и благодари на Бога, че Неговата благост те води към покаяние. След това вместо безполезна скръб, разбери какъв грях носиш в себе си, покай се и престани да грешиш. Когато така се подготвиш, непременно ще кажеш: малко ми е това. По отношение на греховете ми, това ми е даже малко!

Затова дали носиш част от общата горчива съдба или изживяваш лични нещастия и скърби, благодушно търпи, с благодарност ги приемай, като от ръцете на Господа, като лекарство срещу греховете ти, като ключ, който отваря вратите на Царството Небесно. Не роптай, не завиждай на другите и не се предавай на безсмислена скръб. Обикновено в състояние на скръб едни започват да негодуват и роптаят, други съвсем се объркват и изпадат в отчаяние, а трети потъват в своята мъка и непрестанно скърбят, без да се оглеждат около себе си и без да издигат сърцето си нагоре към Бога. Всички те не използват споите кръстове както трябва и пропускат благоприятното време и деня на спасението. Господ им дава в ръцете възможност за спасение, а те Го отблъскват. Постигнали са те скръб и беда, вече носиш кръст. Сам направни така, че това носене да ти бъде за спасение, а не за погиване. За това не се иска да преместваш планини, а само малко да се промени начина на мислене и разположението на сърцето. Възбуди благодарност, смири се пред Силната ръка, покай се и изправи живота си. Ако е отслабнала вярата ти, че Бог управлява всичко, възвърни я в душата си и ще разцелуваш десницата Божия. Ако е изчезнала мъката ти по сторените от теб грехове, изостри бдителността на съвестта си и ще видиш, че ще оплачеш греховете си и ще измиеш скръбното униние със сълзите на покаянието. Ако си забравил, че горчивината на тукашната съдба изкупва от още по-голямата горчинина на вечната участ, спомни си това и към благодушието ще прибавиш желание за скърби и така чрез малките тукашни скърби ще получиш от Господа вечна милост. Много ли е и мъчно ли е всичко това? Такива размишления и чувства са нишките, чрез които нашият кръст се свързва с Христовия кръст. И от него изтичат спасителните сили за нас. Без тях кръстът си остана върху нас, тежи ни, а

спасителна сила не получаваме, защото е отделен от Христовия кръст. Тогана не се явяваме спасяващи се кръстоносци и не можем да се хвалим с кръста на нашия Господ Иисус Христос.

Малко ви казах от многото във връзка с външните кръстове и ви призовавам, братя, да ходите в мъдрост, ката изкупвате времето и мъките и скърбите с благодушно търпение, благодарност и покаяние. Тогаваше почувстваме спасителното действие на скръбните кръстове и ще се радваме, когато ни постигат, виждайки чрез тях светлината на славата, и ще се научим да се хвалим чрез тях не само заради бъдещите, но и заради настоящите от тях плодове. АМИН.

II.

От трите вида кръстове ни казах няколко думи за един от тях, именно за външните кръстове: скърбите, бедите и лишенията. Сега ще ви кажа нещо за втория вид - ВЪ ТРЕШНИТЕ кръстове.

Те се явяват по време на борбата с нашите страсти и похоти. Св. Апостол казва: "Ония пък, които са Христови, разпнали са плътта си със страстите и похотите" (Гал.5, 24). Разпнали ли?

Значи имало е кръст, на който те са разпнали тези страсти и похоти. Какъв е този кръст? Той е на борбата с тях. Да се разпнат страстите значи да се обезсилят, да се задушат, да се изкоренят. Ако човек започне да се бори с някаква своя страст, той ще я обезсили, продължи ли с постоянство борбата ще я задуши и с Божията помощ съвсем ще я изкорени. Тъйкато тази борба е наистина трудна, тежка и мъчителна, затова се явява като кръст, дълбоко заложен в нас. При този, който се бори със страстите често ръцете сякаш се приковават, в главата му се впива трънлив венец, сърцето му се пробжда от болка. Толкова тежка и болезнена е тази борба.

Тя не може да бъде безболезнена и лека, тъй като въпреки, че страстите са чужди за нашата природа и придобити отвън, но те са дълбоко вкоренени у нас и изтръгването им не може да е безболезнено. Опиташ ли се да ги премахнеш - боли. Но тази болка е спасителна и това спасение идва само чрез болка. Например при заболяване от полипи: появява се някакво чуждо тяло, расте и пуска корени. Ако не го изрежеш, няма да се излекуваш, а започнеш ли да режет - боли. Нека боли, но тази болка връща здравето. Ако го оставиш и не го изрежеш - също ще боли, но тази болка не е за оздравяване, а засилва болестта, а може дори да доведе и до смърт. Как се лекува например сибирската язва? Изрязват

пъпката, изгарят мястото, като го намазват и втриват нещо отровно. Боли, но затова пък действа оздравително. Ако не се лекува, болката си остава като може да доведе и до смърт. Същото е в борбата със страстите, тяхното изкореняване е болезнено, но затова пък е спасително. Ако оставиш страстите и не ги изкореняваш, те също ще причиняват тежест, болки, страдания, но не за спасение, а за погубване и за духовна смърт, защото "платката що дава грехът е смърт" (Рим. 6,23).

Коя страст не е болезнена? Гневът гори, завистта суши, похотта разслабва, скъперничеството те яде и мира не ти дава, оскърбената гордост смъртно разяжда сърцето, така е и с всяка друга страст: ненавист, подозрителност, свадливост, угодничество, пристрастяване към лица и вещи - всяка причинява своето терзание, тъй че да живееш според страстите е като да ходиш върху ножове и въглени с боси крака или да бъдеш в състояние на човек от сърцето на когото смучат змии. Освен това у кого няма страсти? У всекиго има. Щом има самолюбие има всички страсти - то е майка на страстите и не съществува без своите дъщери. Само че не у всекиго са еднакво проявени. При един една, при другото - друга преобладава и управлява останалите. А докато има страсти има и мъчения от тях. **Страстите мъчат всекиго и го разпъват, но не за спасение, а за погиване.**

Затова като носиш страстите, те те измъчват и погиваш. Не е ли по-добре да се заемеш със себе си и да си създадеш страдания, но вече не за погиване, а за спасение. Нужно е само да обърнеш ножа и вместо да ги удовлетворяваш да започнеш борба с тях и във всичко да им пречиш. Ще има болки и сърдечни страдания, но болки целебни, след които веднага ще последва успокоение и лекота като оздравителен пластир на рана. Например, ако някой лесно избухва и му е трудно да овладява гнева си, ако успее да го овладее идва успокоение, а ако продължи да се гневи дълго ще се измъчва. Оскърбен ли си - трудно е да се овладееш и простиш, но когато простиш ще получиш мир, а когато отмъстиш мира не ще имаш. Разпали ли се пристрастие, трудно е да се угаси, но когато го угасиш, ще видиш Божията светлина, а не го ли изгасиш, ще ходиш като пребит. Така е с всяка страст. Страстта измъчва, а борбата с нея причинява скръб. Но първото състояние погубва човека, а второто го спасява и изцерава. На всеки страстен човек трябва да се каже: ти загиваш върху кръста на страстите. Унищожи този кръст и създай друг - кръста на борба със страстите. Ще бъдеш разпъван на него, но ще се

спасиш! Всичко това е ясно като ден, а изборът не би трябвало да ни затрудни. В действителност обаче невинаги става така. Трябва да се чудим на своята слепота - въпреки, че страдаме от страстите, продължаваме да им робуваме. Виждаме, че с това все повече затываме в злато и въпреки всичко продължаваме да им робуваме. Налага се да го обясним с враждебно отношение към самите себе си! Някой се опитва да се противопостави, но щом страстта се пробуди в него, веднага се предава. После пак се наканва и пак отстъпва. Така много пъти и все със същия резултат. Просто е непонятно това разслабване на нравствените сили. В какво се състои блаженето и самозалъгването? В това, че страстта ти обещава планини от наслади, а борбата - нищо. Но колко много пъти ме се убеждавали в това, че удовлетворението на страстите носи повече страдания, отколкото покой. **Страстта много обещава но нищо не дава, а борбата нищо не обещава, а всичко дава.** Ако не си изпитал това, опитай и ще се убедиш. В това е нашето нещастие, че не можем да се наканим да го изпитаме. Причината е самосъжалението. То е нашият най-хитър враг и измамник, първото изчадие на самолюбието. Съжالياваме себе си и сами се погубваме. Мислим, че правим добро на себе си, а вършим зло и колкото повече напредваме в него, толкова расте желанието ни за по-голямо зло. Така злото непрекъснато нараства и крайната ни гибел се приближава.

Прочее, да се въодушевим братя, и мъжествено да ириемем саморазпъване върху кръста за изкореняване на нашите страсти и похоти. Да отхвърлим самосъжалението и разпалим желанието за самоизмъчване. Да се въоръжим със сърцето на лекаря, който при нужда не се спира да прави жестоки операции, изгаряния, дори на най-близки и уважавани лица. Няма да се спирам върху начина и хода на борбата. Започнете делото и то само ще ви научи. Представете си слокойствието, радостта и светлината, която ще преизпълнят сърцето от победата над страстите и с това разпалете желанието за борба с тях. Светлината, покоят и радостта се зараждат от самото начало на тази борба, растат и се увеличават докато не стигнат до пълното успокоение на сърцето, в което почива Бог. Божият мир наистина пребивава в тези, които достигнат тази степен. Тогава наистина много ясно се вижда, че точно кръстът е дървото на живота. Райското дърво на живота е останало в рая, вместо него на земята е забито дървото на кръста. Целта е една - да опита човек и да бъде жив. Ела, прилепи към него устата си и пий от него

живот. Ще прилепнеш към кръста, когато отхвърлиш самосъжалението, когато се възпламениш към саморазпъване, а ще започнеш да получаващ живот от него, когато влезеш в борба със отрастите. Всяко преодоляване на страстите ще бъде приемане на жизнени сокове от живоносния кръст. Прави по-често това и по-скоро ще се напиеш и изпълниш с живот. **Дивно е свойството на саморазпъването! То като че ли отнема, но като отнема дава, като че ли отсича, но като отсича присажда, като че ли убива, но като убива оживява.** Точно Христовият кръст е, чрез който смъртта беше стъпкана и живота подарен. Какво велико благо, а голям ли е трудът за постигането му? Първата крачка е мъчна - първото себепобеждаване, първата решителност за водене на борбата, а после става като схватка в бой все по-леко.

Ревността ще се разпали по-силно и умението да побеждаваш ще се увеличи, а врагът ще отслабне. Както в обикновената война войниците се страхуват докато започнат, а после вече нищо не гледат, всичко им става удобно и лесно, така и в духовната борба: само започни, по-нататък борбата сама ще се разгорещи и облекчи. Затова колкото по-усърдни и бързи са схватките, толкова по-близък е края на борбата и покоя. Ахо не ти достигат сили да започнеш - моли се! Господ ще ти ги изпрати. Огради се с мисълта колко опасно е да се оставиш в мрачната власт на страстите. Представи си живо чувството за тираничното мъчение на страстите и ще възнегодуваш срещу тях, ще пожелаеш да се избавиш от тях. Но най-вече като изповядаш своята немощ пред Господа, стой и чукай на вратата на Неговото милосърдие, като викаш за помощ. Помощта ще дойде! Господ ще погледне на теб и светлината на Неговите очи ще изгори в теб самосъжалението и ще възбуди ревността бодро да се въоръжиш против страстите. Ако Господ е с нас, кой ще се осмели да е против нас?

Подвигоположниче Господи, Който ни въодушевяваш с ревност да започнем подвига на борбата със страстите, Сам ни дай сили да устоим в нея, та под знамето на Твоя кръст да воюваме добре, като гледаме на Теб, Началника и Създателя на нашата вяра, Който чрез Кръста извърши нашето спасение и ни дарува живот в него.

III.

Остава да ви изясня още и за третия вид спасителен за нас кръст - кръстът на всецялата преданост на волята Божия. Ще ви кажа и за него

нещо, защото пълното знание за него не е по силите ми. На този кръст се изкачват вече съвършените християни. Те го знаят и могат да говорят за него ясно, изчерпателно и със сила. На непосветените в борбата е трудно да се обясни. А не бива да не се спомене, за да не би някой от вас, като преодолее някоя страст и се успокои от вътрешни вълнепия и тревоги, да си помисли, че е направил всичко, което е длъжен и което се изисква от християнина.

В действителност и при такова състояние не всичко е още направено. Ако някой даже съвсем се е очистил от страстите все още не е извършил главното християнско действие, а само се е подготвил за него. Ако си се очистил от страстите, прinesi себе си очистен Богу, като чиста и непорочна жертва, каквато подобава Нему - Пречистия. Погледни към Голгота. Там кръстът на благоразумният разбойник е кръст на очистване себе си от страстите, а Кръстът Господен е кръст на жертва чиста и непорочна. И това е именно плодът на предаността на волята Божия - непрекословна, пълна и безвъзвратна. Кой възнесе и прикова на кръст нашия Спасител? Тази преданост. В Гетсиманската градина нашият Господ Иисус Христос се молеше, ако може да Го отмине тази чаша, но решително за това каза: "но не както Аз искам, а както Ти" (Мат. 26,39). От Неговите думи "Аз Съм" паднали дошлите да Го вържат. Защо? Защото преди това Той Сам Себе Си свърза с предаността на волята Божия. Под Кръста всяка твар потреперваше и мъртвите възкръсваха, а Той оставаше неподвижен на Кръста, защото беше предал Своя Дух Богу. Такива са и всички израснали до духовно съвършенство, достигнали възрастта на Христовото изгълнение. Всички те биват разпънати така да се каже върху волята Божия. На нея е прикован всеки техен лияен подтик, всяка мисъл и желание. Или по-точно - всички тях в обикновения смисъл и вид съвсем ги няма. Всичко лично, всичко свое у тях е умряло, напълно предадено на волята Божия. Това, което ги движи е Божий знак, Божие внушение, които по известен единствено на тях начин се отразяват в техните сърца и определят цялата тяхна дейност. Св. Апостол Павел по отношение на себе си така изразява това състояние "Разпнах се с Христа и вече не аз живея, а Христос живее в мене! (Гал. 2,19-20). Щом като се е разпнал с Христа - той, Апостол, мъж съвършен, престанал да живее сам, но залочнал да живее в него Христос или той се оказал в такова положение, за което на друго място пише: "защото Бог е Който ви прави да искате и да действате според благата Му воля" (Фил.

2,13). Това е върха на християнското съвършенство, до което изобщо е способен да достигне човек. Това е въведение в бъдещото състояние след възкресението, когато Бог ще бъде напълно във всички. Затова всички които са се удостоили да Го достигнат, нерядко биват в противоречие с порядките на земното съществуване и или търпят гонения, или мъчения, или избират да живеят като юродиви (конто се правят глупави заради Христа от голямо смирение), или се отдалечават в пустини. Във всички тези видове външната и вътрешната участ са едно: единни с единния Бог да пребивават в сърцето си. За Него единствено живеят и действат, като се скриват във вътрешно, дълбоко безмълвие, при съвършено отсъствие на всякакви свои движения. Казват, че високо в граничните предели на нашата атмосфера се прекъсва движението на земните стихии. Там спокойно пребивава едва всемирна стихия. Това е образът на съразпъналите се за Христа, които са престанали да живеят свой собствен живот и са започнали да живеят според Христа или иначе казано, като са се изкачили на кръста, поради предаността си на волята Божия, която сама определя и действа в тях и същевременно са се отказали от всякакви прояви на своята воля.

Нямам какво повече да ви кажа за това. С всичко споменато ни се напомня къде е завършека и къде трябва да бъдем и какво да достигнем. Като знаем това, нека осъзнаем, че всичко което сме постигнали, както и доброто което вършим, да считаме за нищо, ако не сме възприели тази степен на духовен живот, който е определен за нас и се очаква от нас. Мнозина мислят, че християнството е като другите видове живот, а то не е така. Започва се с покаянието, зрее в борбата със страстите и завършва чрез саморазпъване с Христа на чистия, вътрешен човек, чрез потъване в Бога. "Защото вие умряхте, говори Апостола, и вашият живот е скрит с Христа в Бога" (Кол. 3,3). Тук всичко се извършва вътре, невидимо за хората и знайно само за съвестта и за Бога. Външно няма нищо. Има разбира се нещо, което прилича на обвивка, но не е решаващият свидетел и още по-малко вътрешен производител. Доброто външно поведение колко често прилича на хубаво украсен гроб, който вътре е пълен с кости! Като знаем това, братя, да отидем на Голгота при кръстовете и да започнем да прилагаме себе си към тях и тях към себе си, комуто какъвто подхожда.

Симон Киринеец, който носеше кръста Господен е образ на тези кръстоносци, които са изложени на външни скърби и лишения. Кого

изобразява благоразумният разбойник също разпнат и кого Господ на кръста, аз току що казах. Първият изобразява борещите се със страстите, а Господ - мъже свършени, разпънали се в богопреданост. Кого изобразява кръстът на злия разбойник? Изобразява тези, които са отдадени на страстите. Страстите ги мъчат, терзаят, разпъват на смърт, без да им дават никаква угеа, нито добра надежда. По тези признаци съпоставяй всеки кръст със своя собствен и така определи кой си - Симон Киринеец, или благоразумният разбойник, или подражател на Христа Господа, или си най-близо до злия разбойник, разяждан от мъченията на страстите. Където се окажеш, такъв край и ще очакваш. Аз само ще добавя: **Изхвърлете от главите си, че може по пътя на радостния живот да станем такива, каквито подобава да бъдем в Христа.** Ако има утехи за истинските християни, те са свършено случайни, отличителният белег на техния живот са страданията и болестите, вътрешни и външни, произволни и неволни. Налага се чрез много скърби да се влезе в Царството Божие. Първата крачка е пречупване на волята от лошо към добро, което е същността на каещото се сърце, отразява се в мъчителната болка от раната на съкрушението, от която капе кръв в продължение на цялата борба със страстите и която завършва с придобиване на чистотата, която християнинът въздига на кръста на саморазпъването с Христа по волята Божия. Непрестанно - скърби, болести и тежести, може да се каже още: утешението е свидетелство за неправиля път, а скръбността - свидетелство за верния път.

Като размишлявате за това, радвайте се кръстоносци! На вас, които се утешавате, какво да кажа? Словото на Авраама към богатия в притчата за богатяша и Лазаря. Тук вие се утешавате, а другите страдат заради Христа и Неговия закон, а на другия свят ще бъде обратно. Които вървят по пътя на кръстните страдания ще се утешават, а които са се утешавали - ще страдат. Вие обикновено казвате - и да се повесели човек като че ли не бива, или да си позволи някакво удоволствие. Редно е по-напред да направите главното, а после си позволявайте и това. Някои днес са на бал, утре на театър, после разходки, след това весело четене и беседи или разни развлечения, преминаване от едни приятности към други. За главното, за това как да се достигне целта, която е задължителна за всеки християнин и помисъл няма. Какъв плод ще трябва да се очаква от такъв живот? Онова вътрешно наше отношение

към Бога и Христа като че ли само трябва да зрее без да се гледа на тези външни настроения? Как ще зрее? Гори ли свещ при вятър? Може ли да се запази живота, когато се гълта отрова? - Не. Ако искаш добро за себе си, отхвърли утехите, встъпи на кръстния път на покаянието, погори в огъня на саморазпъването, закали се в сълзите на сърдечното съкрушение и ще станеш злато или сребро или скъпоценен камък, и когато дойде небесният Домовладика, ще те вземе като украшение в Своите пресветли и премирни дворци.